ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ "ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ"
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

"ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΚΑΙ ΕΝΩΣΗ 1911-1913"

Κεφάλαιο 5
Ο χάρτης των Βαλκανίων αλλάζει

Το τέλος των επιχειρήσεων του σύντομου Β΄ Βαλκανικού πολέμου έθεσε επί τάπητος και πάλι ζήτημα διανομής των διαφιλονικούμενων εδαφών στη Βαλκανική χερσόνησο. Αυτή τη φορά, τα εδάφη επρόκειτο να αποσπαστούν κατά κύριο λόγο από τη Βουλγαρία και αφορούσαν κυρίως κτήσεις της στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο. Με αντικείμενο τον καθορισμό των συνόρων μεταξύ των βαλκανικών κρατών διεξήχθη στο Βουκουρέστι η διάσκεψη της ειρήνης. Σε αυτή μετείχαν οι αντιπρόσωποι των εμπόλεμων κρατών εκτός της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ωστόσο, και αυτή τη φορά η ατζέντα των διαπραγματεύσεων καθοριζόταν από τους αντιπροσώπους των Δυνάμεων.

Ουσιαστικά, η διάσκεψη αναλώθηκε στη διευθέτηση των ελληνοβουλγαρικών συνόρων, με δεδομένο ότι ο καθορισμός της συνοριακής γραμμής της Βουλγαρίας τόσο με τη Σερβία όσο και με τη Ρουμανία δεν συνάντησε ιδιαίτερες δυσκολίες. Ελλάδα και Βουλγαρία εμφανίζονταν ανυποχώρητες στις διεκδικήσεις τους στην ανατολική Μακεδονία. Οι δύο χώρες επεδίωκαν την προσάρτηση της πόλης της Καβάλας και της γύρω περιοχής στην εδαφική τους επικράτεια. Ο Βενιζέλος θεωρούσε ότι η Ελλάδα είχε προβάδισμα, δεδομένου ότι οι στρατιωτικές της δυνάμεις έλεγχαν ήδη την Καβάλα.

Και αυτή τη φορά, η παρέμβαση των Δυνάμεων ήταν καθοριστική. Τα αντικρουόμενα συμφέροντά τους αποτυπώθηκαν με την

υποστήριξη των ελληνικών ή των βουλγαρικών διεκδικήσεων. Οι διαφορές τους ήταν αγεφύρωτες σε τέτοιο βαθμό ώστε η διάσκεψη του Βουκουρεστίου αποτέλεσε προανάκρουσμα του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου που ξέσπασε λίγους μήνες αργότερα. Η Αυστρία και η Ρωσία υποστήριζαν τη Βουλγαρία. Η Αγγλία και η Ιταλία ήταν μάλλον ουδέτερες. Τις ελληνικές θέσεις υποστήριζαν η Γαλλία και η Γερμανία. Η υποστήριξη της τελευταίας ήταν απρόσμενη και απέβλεπε στην ένταξη της Ελλάδας στο δικό της συμμαχικό μπλοκ ενόψει πολεμικής σύρραξης στην Ευρώπη, ιδιαίτερα μάλιστα μετά την ανάρρηση στο θρόνο του γερμανόφιλου βασιλιά Κωνσταντίνου. Κάτι ανάλογο δεν θα μπορούσε να επιδιώξει η Γερμανία για τη Βουλγαρία, καθώς οι σχέσεις της με τη Ρωσία ήταν διαχρονικές και ακατάλυτες.

Με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1913) και τις διμερείς συμβάσεις που υπογράφηκαν στη συνέχεια δημιουργήθηκε μία νέα πραγματικότητα στα Βαλκάνια. Η Ελλάδα αποτελούσε στο εξής μία υπολογίσιμη δύναμη στην περιοχή με εξαιρετικά αναβαθμισμένη τη διεθνή της θέση. Το καχεκτικό ελληνικό βασίλειο έδινε τη θέση του, μετά από μία πολεμική προσπάθεια συνολικής διάρκειας δέκα μηνών, σε ένα ισχυρό κράτος με διπλάσια έκταση (120.308 τετραγωνικά χιλιόμετρα από 63.211) και πληθυσμό αυξημένο κατά 80% (4,7 εκατομμύρια κατοίκους έναντι 2,6).

Στην ελληνική επικράτεια ενσωματώνονταν η Καβάλα και η ευρύτερη περιοχή μεταξύ Στρυμόνα και Νέστου, η Χαλκιδική και τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου με εξαίρεση τα Δωδεκάνησα, την Ίμβρο και την Τένεδο. Τη ρητή παραίτηση της Βουλγαρίας από κάθε διεκδίκηση επί της Κρήτης, που περιλαμβανόταν στη συνθήκη του Βουκουρεστίου, ακολούθησε η οριστικοποίηση της ένωσης της μεγαλονήσου με την Ελλάδα με τη συνθήκη των Αθηνών (1/14 Νοεμβρίου 1913). Ένα μήνα αργότερα, την 1η Δεκεμβρίου, πραγματοποιήθηκε η στα Χανιά επίσημη τελετή της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα, παρουσία του βασιλιά Κωνσταντίνου και του πρωθυπουργού Ελευθέριου Βενιζέλου.

Με το τέλος των Βαλκανικών πολέμων οι ελληνικές εθνικές διεκδικήσεις είχαν προωθηθεί σημαντικά, χωρίς ωστόσο να ικανοποιούνται πλήρως, καθώς έμεναν εκτός ελληνικής επικράτειας σημαντικές περιοχές με έντονη παρουσία του ελληνικού στοιχείου. Πέρα από την εδαφική διεύρυνσή της και τη συνακόλουθη αύξηση του πληθυσμού του, στο ελληνικό κράτος ενσωματώνονταν περιοχές με ιδιαίτερη γεωπολιτική σημασία, πόλεις με εύρωστη οικονομία, σημαντικές εύφορες εκτάσεις και νέες πλουτοπαραγωγικές πηγές. Οι προοπτικές που ανοίγονταν για την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και την περαιτέρω αναβάθμιση της στρατιωτικής ισχύος της Ελλάδας ήταν ευοίωνες και οι νέες δυνατότητες που προέκυψαν αξιοποιήθηκαν αποτελεσματικά. Παράλληλα, αποτελούσε επιτακτική ανάγκη η ομαλή ενσωμάτωση των πληθυσμών των νέων χωρών και των

προσφύγων που κατέφευγαν στο ελληνικό κράτος από αλύτρωτες περιοχές. Η συμβίωση ετερογενών πληθυσμών ήταν μία νέα πραγματικότητα για ένα κράτος που ως τότε δεν διέθετε αντίστοιχη εμπειρία.

Ήδη με το τέλος του Α΄ Βαλκανικού πολέμου η τουρκική κυριαρχία στα Βαλκάνια είχε περάσει οριστικά στην Ιστορία και η άλλοτε κραταιά αυτοκρατορία περιοριζόταν σε ένα μέρος της ανατολικής Θράκης. Όσον αφορά τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες, η Βουλγαρία, παρά τη συντριπτική ήττα που είχε υποστεί και την απώλεια εδαφών που είχε κατακτήσει κατά τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο, απέκτησε τον έλεγχο της δυτικής Θράκης, διατηρώντας έξοδο στο Αιγαίο. Αντίθετα, η Σερβία, που αύξησε σημαντικά την έκταση και τον πληθυσμό της, στο εξής δεν είχε έξοδο στην Αδριατική. Η Ρουμανία αύξησε σημαντικά την εδαφική της επικράτεια και τον πληθυσμό της και πέτυχε την αναγνώριση θρησκευτικών και εκπαιδευτικών προνομίων σε βλαχόφωνα χωριά της Ηπείρου και της Μακεδονίας που είχαν περιέλθει υπό ελληνικό έλεγχο.

Αναμφισβήτητα στη νέα πραγματικότητα που είχε διαμορφωθεί στα Βαλκάνια, η θέση της Ελλάδας ήταν αναβαθμισμένη. Μέσα σε μία τετραετία από την πρώτη άνοδό του στην Αθήνα και σε διάστημα σχεδόν τριών ετών πρωθυπουργίας του, ο Βενιζέλος, με τις στρατηγικές επιλογές, τη διπλωματική διορατικότητα και το εκσυγχρονιστικό όραμα του, είχε δημιουργήσει μία νέα Ελλάδα. Στο

εξής η Ελλάδα ήταν μία νέα σημαντική περιφερειακή δύναμη. Ένα κράτος με ρόλο και θέση στη διεθνή πολιτική ζωή, που είχε κερδίσει στο πεδίο της μάχης και στο διπλωματικό στίβο το σεβασμό των άλλων χωρών της Βαλκανικής αλλά και των Μεγάλων Δυνάμεων. Η τεράστια εδαφική και πληθυσμιακή επέκταση είχε συνοδευθεί από ευρύτατες μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό του ελληνικού κράτους, που είχε εισέλθει στο δρόμο της ανόρθωσης και του εκσυγχρονισμού.